

Handläggare
Kamila Biszczanik
Institutionen för Socialt arbete
Fakulteten för Hälsa och samhälle
kamila.biszczanik@mau.se

Remissvar angående Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem. Slutredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelsens särskilda befogenheter (Ds 2024:26)

Inledning och avgränsning

Malmö universitet har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad remiss och vill anföra bilagda yttrande. Malmö universitet avgränsar sitt yttrande till att enbart gälla förslaget Avskildhet av ordnings- och säkerhetsskäl (kapitel 5) när det rör barn placerade enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Sammanfattning

Arbetsgruppen avstyrker förslaget om avskildhet på grund av ordnings- och säkerhetsskäl för målgruppen barn och unga placerade på särskilda ungdomshem enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Vi anser att förslaget inte uppfyller kravet på att vara till barnets bästa och att det dessutom medför betydande risker för att motverka sitt avsedda syfte. Vi anser att andra åtgärder - framför allt en höjning av personalens kompetens gällande bemötande av barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar samt förstärkning av personalstyrkan under kvälls- och nattetid - vore mer lämpliga för att adressera de säkerhets- och ordningsproblem som förslaget vill lösa.

Yttrande

Övergripande generella synpunkter

Vi delar uppfattningen att det är av största vikt att säkerställa att barn och unga som med tvång placeras på särskilda ungdomshem vistas i en trygg och säker miljö. Förslaget lyfter fram att hot- och våldsincidenter på särskilda ungdomshem har ökat de senaste åren, vilket gör det nödvändigt att vidta åtgärder. Vi instämmer i att situationen behöver hanteras, men vi är oroliga för att förslaget om avskildhet på grund av säkerhets- och ordningsskäl riskerar att motverka sitt syfte.

Vi ser positivt på att utredaren genom en enkät har inhämtat barn och ungas åsikter om förslaget och därigenom bejakat deras rätt till delaktighet i beslut

som påverkar deras liv och hälsa. Dock noterar vi att deras åsikter inte verkar ha tillmätts någon större betydelse i förslaget. Majoriteten av de tillfrågade barnen och unga är negativa till avskildhet av säkerhets- och ordningsskäl och uppfattar åtgärden som orättvis samt som en form av kollektiv bestraffning.

Genomförande av en avskiljning innebär i sig en påtaglig risk för att konflikter eskalerar, då åtgärden ofta kräver fysiska ingripanden från personalens sida. Svensk och internationell forskning visar att hot och våld på låsta institutioner för barn och unga ofta inträffar i situationer där personal försöker upprätthålla regler som upplevs av barn och unga som orättvisa. Att utöka möjligheterna till tvångsåtgärder kan därför riskera att leda till ökat motstånd mot personal och fler konfliktsituationer.

Vi anser också att förslaget saknar en tillräcklig analys av hur avskildhet i praktiken ska kunna genomföras på ett tryggt och säkert sätt för alla inblandade. Det finns forskning som visar att personal i vissa fall tenderar att vidta åtgärder som kan likställas med våld i samband med genomförandet av avskiljningarna, vilket ytterligare understryker riskerna med en ökad användning av sådana metoder. Sammantaget ser vi en betydande risk för att förslaget kan skapa fler konfliktytor mellan ungdomar och personal, vilket i sin tur riskerar att leda till fler konflikter samt ökad förekomst av hot- och våldssituationer.

Vi ställer oss även frågande till om förslaget är förenligt med proportionalitetsprincipen. Som utredaren själv anger bör det nämligen alltid övervägas om mindre ingripande åtgärder i stället kan användas för att uppnå syftet med åtgärden. Med tanke på den betydande inskränkning i barn och ungas rättigheter som avskildhet och upplösning av gemenskap innebär menar vi att mindre disciplinära och mer behandlingsinriktade lösningar bör utredas och utvärderas i första hand för att hantera hot- och våldsproblematiken på särskilda ungdomshem.

I Riksrevisionens granskning av SiS särskilda ungdomshem från 2024 framgår det att endast 4 % av personalen på SiS har fått utbildning i bemötande av barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, trots att majoriteten av de placerade barnen och unga har, eller uppvisar tecken på, en sådan problematik. Riksrevisionen konstaterar: "Utbildning i NPF kan göra att avdelningspersonalen blir bättre på att undvika onödiga konflikter med ungdomarna och därmed göra vardagen på avdelningen lugnare¹." Vi menar att en kunskapshöjande satsning av detta slag borde ha utretts och utvärderats i första hand, innan mer disciplinära åtgärder föreslås

¹ Riksrevisionen (2024) *SiS särskilda ungdomshem-brister i statens tvångsvård av barn och unga*, RiR 2024:7, sid. 45.

Vidare framhålls i utredningen att majoriteten av hot- och våldsinceder inträffar under kvälls- och nattetid, vilket också är de tider då bemanningen på avdelningarna är som lägst. Det framstår därför som rimligt att först undersöka hur bemanningsnivån påverkar förekomsten av våld och hot, innan ytterligare tvångsåtgärder övervägs.
